

บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาเยาวชนนอกระบบ กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

The Role of Local Government Organizations in Addressing the Problems of Out-of-School Youth in Khuean Bang Lang Subdistrict Municipality, Bannang Sata District, Yala Province

พาศิละห์ หะยีแวนิ¹, อัศเซียณีญ์ จิ¹, อีฟพาน ดาราหิง¹, นิรุสรา มินทรศักดิ์¹

¹หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา 2) ศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาเยาวชนนอกระบบการศึกษา และ 3) เสนอรูปแบบและแนวทางการขับเคลื่อนกลไกการดูแล ช่วยเหลือ และพัฒนาเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มจากผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และประชาชนในพื้นที่ จำนวน 22 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยที่ส่งผลให้เยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา ประกอบด้วย ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ โครงสร้างครอบครัวไม่มั่นคงและขาดการสนับสนุน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ความยากจนและรายได้ไม่แน่นอน และปัจจัยด้านตัวเยาวชน ได้แก่ ขาดแรงจูงใจและทัศนคติเชิงลบต่อการศึกษา รวมถึงอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมทางสังคม 2. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่ามีบทบาทในการประสานงาน สนับสนุนทรัพยากร และจัดกิจกรรมด้านการศึกษาและฝึกอาชีพให้กับเยาวชน แต่ยังขาดกลไกการดำเนินงานที่เป็นระบบและชัดเจน 3. แนวทางการพัฒนา พบว่า ควรมีการพัฒนาแบบค้นหาและติดตามเยาวชนเชิงรุก การบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และการจัดรูปแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และส่งเสริมการพัฒนาเยาวชนอย่างยั่งยืน

คำหลัก: บทบาท, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, เยาวชน, นอกระบบ

Abstract

This research aimed to: 1. examine the factors contributing to children and youth dropping out of the education system; 2. investigate the roles of local administrative organizations in addressing the issue of out-of-school youth; and 3. propose appropriate models and approaches for driving mechanisms to support, assist, and develop out-of-school youth in accordance with the context of Khuean Bang Lang Subdistrict Municipality, Bannang Sata District, Yala Province. This study employed a qualitative research methodology. Data were collected through in-depth interviews and focus group discussions with 22 participants, including community leaders, parents, and local residents. The data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that: 1. Factors contributing to youth dropping out of the education system include family-related factors such as unstable family structures and lack of support; economic factors such as poverty and unstable income; and individual factors such as lack of motivation, negative attitudes toward education, and social environmental influences. 2. Regarding the roles of local administrative organizations, they were found to play important roles in coordination, resource support, and organizing educational and vocational training activities for youth. However, there is still a lack of systematic and clearly defined operational mechanisms. 3. In terms of development approaches, it was found that there should be proactive systems for identifying and monitoring out-of-school youth, integrated collaboration among all sectors, and flexible learning models that align with the local context in order to promote sustainable youth development.

Keywords: role, local administrative organizations, youth, out-of-school

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและตลาดแรงงานในศตวรรษที่ 21 โดยควรมุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านทั้งความรู้ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (ฉิรดา เวชญาลักษณ์, 2565; วาริรัตน์ แก้วอุไร, 2564) แนวคิดของ Joyce et al. (1996) เน้นการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง ขณะที่แนวคิดด้านการ

บริหารหลักสูตรชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อให้การศึกษาสอดคล้องกับบริบทสังคม (สมเกียรติ อินทสิงห์, 2563) ในระดับนานาชาติ UNESCO (2020) ระบุว่า TVET เป็นเครื่องมือสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ขณะที่ UNICEF (2022) ชี้ว่าการหลุดออกจากระบบการศึกษาเกี่ยวข้องกับปัจจัยเศรษฐกิจ สังคม และครอบครัว ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญภายใต้แนวคิดการกระจายอำนาจทางการศึกษา (UNESCO, 2020)

สำหรับประเทศไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดและสนับสนุนการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ รวมถึงสร้างความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น, 2565; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ที่ยังมีข้อจำกัดด้านโอกาสทางการศึกษา งานวิจัยพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถช่วยลดการออกกลางคันและพัฒนาทักษะอาชีพผ่านความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) ในบริบทของเทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง จังหวัดยะลา ยังพบปัญหาเยาวชนขาดแรงจูงใจ การสนับสนุนจากครอบครัว และสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งผลให้เสี่ยงต่อการหลุดออกจากระบบ (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2568) ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีศักยภาพในการแก้ปัญหาผ่านการบูรณาการความร่วมมือ การพัฒนาระบบติดตามกลุ่มเสี่ยง และการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นควบคู่การส่งเสริมทักษะอาชีพตามบริบทพื้นที่

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของเยาวชนในเทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมและใช้เป็นแนวทางเชิงนโยบายในพื้นที่ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันต่อไป

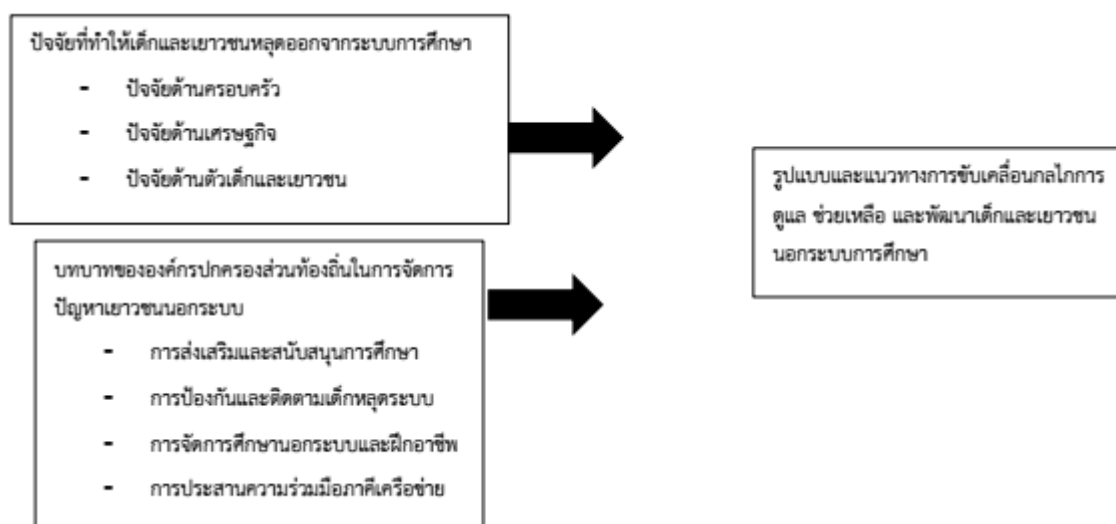
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา ในพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา
2. เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาเยาวชนนอกระบบในพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา
3. เพื่อเสนอรูปแบบการดูแล ช่วยเหลือ และพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ช่วยลดปัญหาสังคมที่อาจเกิดจากเยาวชนนอกระบบการศึกษา เช่น การว่างงาน พฤติกรรมเสี่ยง หรือการเข้าสู่กระบวนการทางอาชญากรรม โดยส่งเสริมให้เยาวชนได้รับการดูแลและพัฒนาอย่างเหมาะสม
2. ทำส่งเสริมให้เกิดการตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครอง และภาคส่วนต่าง ๆ ในการดูแลและป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา
3. เป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับการกำหนดนโยบายหรือแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านการศึกษาและเยาวชนในระยะยาว ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของพื้นที่จริง
4. ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา และหน่วยงานด้านการศึกษา ในการกำหนดมาตรการหรือโครงการเพื่อแก้ไขปัญหายาวชนนอกระบบการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. ผลการศึกษาสามารถใช้เป็น แนวทางอ้างอิงทางวิชาการ สำหรับนักวิจัย ผู้บริหาร และผู้สนใจในการศึกษาวิจัยหรือพัฒนางานด้านการจัดการศึกษาและการดูแลเยาวชนนอกระบบการศึกษาในพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดการวิจัยนี้แสดงความเชื่อมโยงระหว่างสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหา และการพัฒนา รูปแบบและแนวทางการขับเคลื่อนกลไกการดูแลช่วยเหลือเยาวชนนอกระบบการศึกษา เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันอย่างรอบด้าน ผู้ให้ข้อมูลหลักคัดเลือกโดยวิธี การเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากเป็นการเลือกผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ และมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการศึกษาและปัญหาเยาวชนนอกระบบการศึกษาในพื้นที่ ซึ่งสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่ตรงประเด็นและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างเหมาะสม

กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา รวมทั้งสิ้น 22 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มภาครัฐ จำนวน 4 คน ประกอบด้วย

1.1 นายกเทศมนตรีตำบลเขื่อนบางลาง จำนวน 1 คน

1.2 กำนันตำบลเขื่อนบางลาง จำนวน 1 คน

1.3 เจ้าหน้าที่หรือบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบงานด้าน

การศึกษาโดยตรง จำนวน 1 คน

1.4 บุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่ เช่น ครู สกร. จำนวน 1 คน

2. กลุ่มภาคประชาชน จำนวน 18 คน ซึ่งคัดเลือกจาก 6 ชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบล

เขื่อนบางลาง

2.1 ผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน

2.2 เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา จำนวน 6 คน

2.3 ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา จำนวน 6 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้จัดทำได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ

ได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับการสนทนากลุ่ม จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวนทั้งสิ้น 22 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยใช้แนวคำถามแบบมีโครงสร้างเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถเปรียบเทียบกันได้ในแต่ละกลุ่มตัวอย่าง ขณะเดียวกันได้เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถอธิบายรายละเอียดเชิงลึกเพิ่มเติม เพื่อสะท้อนมุมมองในหลากหลายมิติ ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านสังคม และด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ ยังใช้การสนทนากลุ่ม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมจากกลุ่มและช่วงวัยที่แตกต่างกันได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างหลากหลาย ซึ่งช่วยสะท้อนมุมมองที่แตกต่าง เสริมสร้างความมั่นใจ และกระตุ้นให้เกิดการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างรอบด้าน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่จำนวน 6 พื้นที่ ประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ 2 แห่ง ได้แก่ นายกเทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง และกำนัน รวมทั้งชุมชนจำนวน 6 ชุมชน โดยใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์แต่ละพื้นที่ไม่เกิน 1 ชั่วโมง จากเครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม

2. ข้อมูลทุติยภูมิ

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และแหล่งข้อมูลออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัย ได้แก่ แนวคิดการศึกษานอกระบบ บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประเด็นเยาวชนนอกระบบ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสืบค้นจากฐานข้อมูลวิชาการ เช่น Google Scholar และ ThaiJo เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์และสนับสนุนผลการวิจัย

ผลการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา ในพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

ผลการศึกษาพบว่า การที่เด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษาเกิดจากปัจจัยหลายด้านที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ ครอบครัว เศรษฐกิจ และตัวเด็กเอง โดยครอบครัวที่ไม่มั่นคงและขาดการสนับสนุนส่งผลให้เด็กขาดแรงจูงใจ ขณะที่ปัญหาเศรษฐกิจทำให้เด็กต้องออกไปทำงานและไม่สามารถเรียนต่อเนื่องได้ ส่วนตัวเด็กเองมักเผชิญปัญหาความไม่มั่นใจ ผลการเรียนต่ำ และอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมส่งผลให้ตัดสินใจออกจากระบบการศึกษาในที่สุด

เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาเยาวชนนอกระบบในพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

ผลการศึกษาพบว่า พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการดูแลเยาวชนนอกระบบ ทั้งการติดตามเชิงรุก การจัดการศึกษานอกระบบ และการประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ แม้จะช่วยให้เด็กบางส่วนกลับเข้าสู่การเรียนได้ แต่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องความต่อเนื่องของการดำเนินงาน การสร้างแรงจูงใจให้เด็ก และการทำงานร่วมกันที่ยังไม่เป็นระบบชัดเจน

เพื่อเสนอรูปแบบการดูแล ช่วยเหลือ และพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

ผลการศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนวทางการแก้ไขเน้นการดำเนินงานแบบบูรณาการและยึดเด็ก
เป็นศูนย์กลาง ครอบคลุมการค้นหาและติดตามเด็กกลุ่มเสี่ยง การช่วยเหลือแบบรายกรณี การจัดการ
เรียนรู้ที่ยืดหยุ่นควบคู่กับการพัฒนาอาชีพ และการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้เด็กสามารถ
กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยโดยรวมพบว่า

ปัญหาเด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษาในพื้นที่เกิดจากปัจจัยที่ซับซ้อนและ
เชื่อมโยงกันทั้งด้านครอบครัว เศรษฐกิจ และตัวเด็กเอง โดยครอบครัวที่ไม่มั่นคงและมีปัญหาทางเศรษฐกิจ
เป็นแรงผลักดันสำคัญ ขณะที่ตัวเด็กมักขาดแรงจูงใจและได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อม ส่งผลให้ไม่สามารถ
เรียนต่อได้อย่างต่อเนื่อง ในด้านการดำเนินงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการติดตาม
ช่วยเหลือ และจัดการศึกษานอกระบบ รวมถึงประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถ
ช่วยลดจำนวนเด็กนอกระบบได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังมีข้อจำกัดเรื่องความต่อเนื่อง การสร้างแรงจูงใจ และ
การบูรณาการการทำงาน ดังนั้น แนวทางที่เหมาะสมคือการดำเนินงานแบบบูรณาการที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง
ครอบคลุมการค้นหาและติดตาม การช่วยเหลือแบบรายกรณี การจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นควบคู่กับการ
พัฒนาอาชีพ และการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้เด็กสามารถกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาและ
มีคุณภาพชีวิตที่ดีในระยะยาว

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเรื่องบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาเยาวชนนอกระบบ
กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา สรุปได้ว่า ปัญหาเยาวชนนอกระบบ
การศึกษาเกิดจากปัจจัยหลายด้านที่เชื่อมโยงกัน ทั้งด้านครอบครัว เศรษฐกิจ และตัวเด็กเอง โดยครอบครัว
ที่ขาดความมั่นคงและมีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจส่งผลให้เด็กขาดแรงสนับสนุนและต้องออกจากระบบ
การศึกษาเพื่อช่วยเหลือครอบครัว ขณะเดียวกัน ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ผลการเรียนต่ำ การขาดแรงจูงใจ
ความไม่สอดคล้องของรูปแบบการเรียนกับความถนัด รวมถึงอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนและพฤติกรรมเสี่ยง
เป็นแรงเร่งให้เด็กหลุดออกจากโรงเรียน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ประสานความร่วมมือและสนับสนุนการ
แก้ไขปัญหา โดยทำงานร่วมกับสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ลงพื้นที่ติดตามเด็ก ชักชวนเข้าสู่
การศึกษาทางเลือก และสนับสนุนทุนการศึกษา อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ
ความต่อเนื่อง และการสร้างแรงจูงใจเชิงลึกแก่เด็กและเยาวชน

การศึกษานอกระบบเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเปิดโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากมีความยืดหยุ่นและเอื้อต่อการเรียนควบคู่กับการทำงาน แต่ยังคงจำเป็นต้องพัฒนาให้มีความหลากหลายและเชื่อมโยงกับตลาดแรงงานมากขึ้น

โดยสรุป การแก้ไขปัญหาเยาวชนนอกระบบอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยกลไกการทำงานเชิงรุก การดูแลช่วยเหลือแบบรายกรณี การจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น และความร่วมมือของทุกภาคส่วนในพื้นที่ เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาและอาชีพที่เหมาะสมกับบริบทชีวิตของเยาวชนอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

จากการศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแก้ปัญหาเยาวชนนอกระบบ เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา สามารถนำมาอธิบายตามวัตถุประสงค์ดังนี้

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา ในพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า การหลุดออกจากระบบการศึกษาของเด็กและเยาวชนไม่ได้เกิดจากปัจจัยด้านใดด้านหนึ่งเพียงลำพัง แต่เป็นผลจากความเชื่อมโยงของปัจจัยด้านครอบครัว เศรษฐกิจ และตัวเด็กเองที่ส่งผลกระทบซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ โครงสร้างครอบครัวที่ไม่มั่นคง การขาดการดูแลเอาใจใส่ และบรรยากาศในครอบครัวที่ตึงเครียด ส่งผลต่อแรงจูงใจและทัศนคติของเด็กต่อการเรียน ขณะเดียวกัน ความยากจนและรายได้ที่ไม่แน่นอนทำให้การศึกษาถูกลดความสำคัญลงเมื่อเทียบกับความจำเป็นในการดำรงชีวิต เด็กบางส่วนจึงต้องออกจากโรงเรียนเพื่อช่วยเหลือครอบครัว ในมิติของตัวเด็กเอง ความรู้สึกด้อยคุณค่า ความท้อแท้จากผลการเรียนที่ไม่ดี การขาดเป้าหมายชีวิต รวมถึงอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนและสภาพแวดล้อมทางสังคม ล้วนเป็นปัจจัยเสริมที่เร่งให้เด็กห่างออกจากระบบการศึกษา เมื่อขาดระบบสนับสนุนด้านจิตใจและการแนะแนวที่เหมาะสม เด็กจึงมีแนวโน้มตัดสินใจออกจากระบบการศึกษาได้ง่ายขึ้น

ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า การหลุดออกจากระบบการศึกษาของเด็กและเยาวชนไม่ได้เกิดจากปัจจัยด้านใดด้านหนึ่งเพียงลำพัง แต่เป็นผลจากความเชื่อมโยงของปัจจัยด้านครอบครัว เศรษฐกิจ และตัวเด็กเองที่ส่งผลกระทบซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงชัย ทองปาน (2565) ที่พบว่าปัญหาดังกล่าวเกิดจากหลายปัจจัยร่วมกัน ทั้งปัญหาเศรษฐกิจครอบครัว การย้ายถิ่น และบริบททางสังคมในพื้นที่ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ อภิชาติ มหาราชเสนา (2564) ที่ชี้ให้เห็นว่าความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เด็กไม่สามารถอยู่ในระบบการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน ยังสอดคล้องกับ เบญจวรรณ บุญรัตน์ (2561) ที่พบว่าสภาพแวดล้อมทางครอบครัว ชุมชน และเครือข่ายสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจของเยาวชน รวมถึง อัฐิภิญญา แม่นจิต และคณะ (2568) ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสนับสนุนจากหน่วยงาน

ในพื้นที่และความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในการช่วยให้เด็กสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาเยาวชนนอกระบบในพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

ผลการศึกษาสะท้อนว่า แม้พื้นที่จะมีกลไกเชิงรุกในการติดตามและดึงเด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา รวมทั้งเปิดโอกาสผ่านการศึกษาในระบบ แต่การดำเนินงานยังเน้น “การแก้ไขปลายเหตุ” มากกว่าการสร้าง “แรงยึดโยงภายใน” ที่ทำให้เด็กอยากคงอยู่ในระบบด้วยตนเอง มาตรการที่มีอยู่สามารถตอบโจทย์เชิงโครงสร้างได้บางส่วน ทว่ายังไม่เข้าถึงมิติด้านแรงจูงใจ อัตลักษณ์ และความหมายของการเรียนรู้ในชีวิตเด็กแต่ละคน อีกทั้งความร่วมมือระหว่างหน่วยงานยังอยู่ในลักษณะประคับประคองมากกว่า ยุทธศาสตร์ที่มีทรัพยากรและงบประมาณรองรับอย่างยั่งยืน

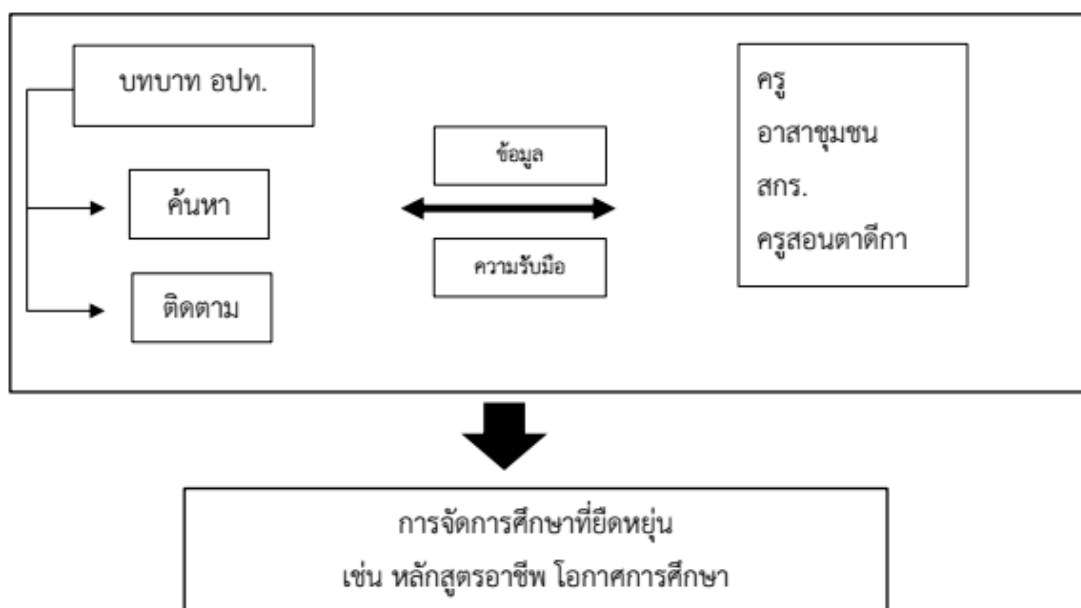
ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจวรรณ บุญรัตน์ (2561) ที่พบว่า ปัญหาของเยาวชนเกิดจากหลายปัจจัยทั้งด้านครอบครัว สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของเด็ก นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ อัฐภิญญา แม่นจิต และคณะ (2568) ที่ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและโอกาสในการเข้าถึงการศึกษามีผลโดยตรงต่อการคงอยู่ในระบบการศึกษาของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะในกลุ่มที่ขาดแคลนทรัพยากร และยังสอดคล้องกับ พระมหากฤษดาพงศ์ สุทธจิตโต และคณะ (2023) ที่เสนอว่า การแก้ไขปัญหในระดับพื้นที่จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือจากหลายภาคส่วน สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษาเป็นปัญหาเชิงระบบที่เกิดจากปัจจัยหลายด้านที่เชื่อมโยงกัน

เพื่อเสนอรูปแบบและแนวทางการขับเคลื่อนกลไกการดูแล ช่วยเหลือ และพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานในพื้นที่มีกลไกการค้นหาและติดตามเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม ผ่านการเชื่อมโยงฐานข้อมูลและความร่วมมือระหว่างครู อาสาสมัคร และชุมชน ทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดด้านความไม่เป็นปัจจุบันของข้อมูลและการย้ายถิ่นของครอบครัวยังคงเป็นอุปสรรคต่อการติดตามอย่างต่อเนื่อง ในด้านการช่วยเหลือ หน่วยงานใช้การประเมินรายบุคคลและแนวทางพัฒนาแบบองค์รวม ครอบคลุมด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และจิตสังคม ควบคู่กับการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นและหลักสูตรฝึกอาชีพที่สร้างรายได้จริง ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำ

ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ ทรงชัย ทองปาน (2565) ที่ชี้ให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยการดำเนินงานเชิงพื้นที่และการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในการช่วยเหลือเด็กนอกระบบการศึกษา นอกจากนี้ ยัง

สอดคล้องกับ เบญจวรรณ บุญยรัตน์ (2561) ที่พบว่า การแก้ไขปัญหายาวชนจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน ชุมชน และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานมีความครอบคลุมและต่อเนื่อง อีกทั้งยังสอดคล้องกับ อภิชาติ มหาราชเสนา (2564) ที่ระบุว่า การแก้ไขปัญหาค่าความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความยากจน จำเป็นต้องอาศัยกลไกระดับพื้นที่ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนอย่างเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ดังภาพ 1

ข้อเสนอแนะ

1. ควรขยายพื้นที่และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา เพื่อให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมและสามารถอ้างอิงเชิงนโยบายได้กว้างขึ้น
2. ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน เพื่อเพิ่มความชัดเจนและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย
3. ควรศึกษาเชิงลึกในกลุ่มเยาวชนนอกระบบ เพื่อเข้าใจปัญหาและบริบทเชิงโครงสร้างมากยิ่งขึ้น
4. ควรพัฒนาเครื่องมือและกระบวนการเก็บข้อมูล เพื่อลดอุปสรรคในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย
5. ควรส่งเสริมบทบาทของครอบครัวและสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการศึกษา เพื่อเสริมแรงจูงใจของเด็กและเยาวชน

6. ควรขยายพื้นที่ศึกษาและเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถอ้างอิงในระดับที่กว้างขึ้น

7. ควรประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความคลุ่มลึกของข้อ

เอกสารอ้างอิง

เบญจวรรณ บุญรัตน์. (2561). การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชน. *วารสารการบริหารงานท้องถิ่น*.

พระมหากษัตริย์ พงศ์สุทธจิตโต (สุคำภา), สมพร ดวงพร, ปาริ ชากุลิ, และพระอธิการสุรินทรชุตินธวงศ์. (2023). แนวทางพัฒนาการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการจัดการและการพัฒนาที่ยั่งยืน*, 1(3), 279-289.

ทรงชัย ทองปาน. (2565). การขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นกลไกลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา. *วารสาร/แหล่งเผยแพร่ทางวิชาการ*.

ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2565). *การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรรธน์ ปทุมเจริญวัฒนา. (2565). การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ. ใน *รวมบทความวิชาการ การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเกียรติ อินทสิงห์. (2563). *การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อภิชาติ มหาราชเสนา. (2564). กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจน. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 6(1), 1-14.

อัฐิภิญญา แม่นจิต, ปราณี แสงสว่าง, และจาตุรงค์ สุทาวิน. (2025). บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลช่องสะเดาในการสนับสนุนมูลนิธิธรรมมานุรักษ์ จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 7(1), 45-57.

UNESCO. (2020). *Global education monitoring report 2020: Inclusion and education – All means all*. UNESCO Publishing.

UNICEF. (2022). *Education budget brief: Thailand 2022*. UNICEF Thailand.